

RUIMTE VOOR DE EUROPEAN GREEN DEAL

De meeste Europese landen evolueren in het Corona-tijdperk van de aanpak van een acute gezondheidscrisis naar de aanpak van de sociaaleconomische gevolgen. Daarmee verschuift het debat steeds meer naar de besteding van de zogenaamde stimulusmaatregelen. Grote sommen publieke middelen worden vrijgemaakt voor onmiddellijke steunmaatregelen om economische sectoren te helpen. Daarnaast wordt gelukkig ook op (middel)lange termijn gedacht.

Een zeer belangrijk politiek signaal is dat Europese leiders vasthouden aan de European Green Deal, als de naald op het kompas, om op een toekomstgerichte en duurzame wijze uit de post-coronacrisis te groeien. Commissievoorzitter Von der Leyen, een meerderheid van de lidstaten en ook zo goed als alle fracties in het Europees Parlement hebben dit herhaaldelijk duidelijk gemaakt. Niet enkel in publieke verklaringen, maar ook door de trein van Green Deal initiatieven, waaronder de klimaatwet, de biodiversiteitsstrategie en de *Farm2Fork strategie*, stevig op de sporen te houden.

Dit is een opmerkelijk verschil met de manier waarop de middelen besteed zijn na de financiële crisis van 2008. Er zijn toen ook zeer grote sommen belastinggeld uitgetrokken om de crisis het hoofd te bieden, maar zonder enige aandacht voor duurzaamheid of lange termijn gevolgen. Dat is deze keer anders. Het investeringspakket van de Green Deal (ongeveer €1000 miljard) is gekoppeld aan de voorgestelde stimulus middelen (€750 miljard). De boodschap is helder: de investeringen moeten de fundamenten creëren voor een duurzame Europese economie. Ze kunnen bijdragen aan een noodzakelijke omslag aan het begin van wat wetenschappers beschrijven als een sleuteldecennium.

De realisatie van de doelstellingen van de European Green Deal, namelijk klimaatneutraliteit, een circulaire economie, sterkere ecosystemen, *zero-pollution* en een duurzamer voedselsysteem zijn ambitieus en enkel haalbaar door fundamentele wijzigingen in de onze systemen van produceren en consumeren. Onze energie-, mobiliteits- en voedselsystemen en onze bebouwde omgeving zijn momenteel fundamenteel niet duurzaam. Marginale efficiëntiewinsten of incrementale stapjes zullen niet meer volstaan. De Green Deal spreekt expliciet over de noodzaak voor veranderingen op systeemniveau.

Het is cruciaal voor beleidsmakers, maar verre van evident, dat ze beseffen dat deze doelstellingen volstrekt onhaalbaar zijn zonder een fundamentele omslag in hoe we met ruimte, land en bodem omgaan. Er is een systeemverandering nodig in hoe we maatschappelijke activiteiten ruimtelijk inbedden in een evenwicht met klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen.

Europa heeft slechts een zeer beperkte invloed op het

gebruik van ruimte in de lidstaten. Er is geen sterke - laat staan alomvattende - Europese wetgeving over ruimtelijke ordening, landgebruik en bodemkwaliteit. Dit is een ernstig hiaat gegeven de vaak falende nationale wetgeving en vooral de slordige, onwillige of contradictorische praktijk. Maar ook binnen het EU-kader zelf is de uitvoering van klimaat- en biodiversiteitswetgeving gehinderd door een ontbrekend flankerend beleid rond ruimte, landgebruik en bodem. Daar komt echter stilaan verandering in.

De LULUCF-wetgeving (*land use, land use changes and forestry*) gaat zeer expliciet over de koppeling tussen klimaatmitigatie en landgebruik. Ze stuit op weerstand vanwege de link met landbouwbeleid (of eerder -subsidies) en discussies over bosbeleid. Maar ze verplicht de lidstaten wel om uniform te monitoren en te rapporteren over kernelementen voor ruimtegebruik. De nieuwe biodiversiteitsstrategie legt eveneens een sterk verband met ruimtegebruik. De verdere bescherming en zelfs restauratie van grote delen natuur en landschappen en het tegengaan van fragmentatie worden gezien als fundamenteel om de ruimtelijk-ecologische structuur voor biodiversiteit te creëren. Bodembiodiversiteit op zich wordt ook een belangrijk thema, al was het maar om koolstofopslag in de bodem te versterken. Ook het Europese adaptatiebeleid heeft een sterke ruimtelijke pijler. Overstromings- en buffergebieden, wetlands, groene infrastructuur, stedelijk groen, en talloze andere elementen zijn enkel mogelijk met een sterke ruimtelijke planning.

De combinatie van uitdagingen waar we de komende decennia voorstaan -klimaat, biodiversiteit, grondstoffengebruik, én gezondheid, migratie, vergrijzing, enzovoort - schreeuwen om een systemische visie, die antwoorden tracht te formuleren in een context van complexiteit, onzekerheid en risico. Dat zijn de ongemakkelijke parameters waarin we zullen moeten opereren. Fundamentele maatschappelijke transities zijn dé uitdaging tussen nu en 2050. Ze zijn mogelijk mits sterk visionair en coherent beleid, maatschappelijke inbedding en engagement, een ernstige omslag in financiële prioriteiten en verdelingsmechanismen, technologische doorbraken, de essentie van de Green Deal, en een zeer snelle doorbraak van het besef dat een transitie in ons ruimtegebruik een noodzakelijke voorwaarde is voor eventueel succes.

Hans Bruyninckx (hans.bruyninckx@eea.europa.eu) is politicoloog en hoogleraar internationale relaties en internationaal milieubeleid aan de KU Leuven en directeur van het Europees Milieugagentschap.